



Pension Hond



Oorzaken van gedrag



Zen4AllDogs Academie BeNe ©



Auteur: Krisje Moens

Disclaimer

Copyright © - Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur(s).

Bij misbruik worden er gerechtelijke stappen ondernomen.

INHOUDSOPGAVE

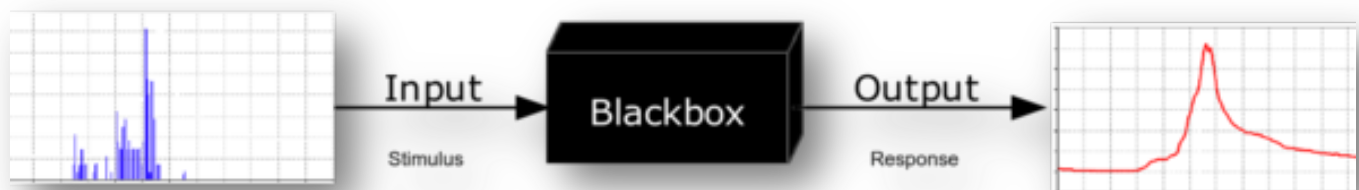
Oorzaken van gedrag	4
.....	4
<i>Prikkels.....</i>	<i>5</i>
<i>Motivatiefactoren.....</i>	<i>5</i>
<i>Lichamelijke factoren.....</i>	<i>6</i>
<i>Erfelijke factoren.....</i>	<i>7</i>
<i>Onvoldoende socialisatie.....</i>	<i>7</i>
<i>Traumatische ervaringen.....</i>	<i>8</i>
<i>Conditionering.....</i>	<i>8</i>
<i>Verstoorde relaties.....</i>	<i>9</i>
Conflictgedrag en abnormaal gedrag.....	11
<i>Soorten conflictgedrag.....</i>	<i>12</i>
Ambivalent gedrag	12
Omgericht gedrag – redirectie	12
Overspronggedrag.....	13
Intentiebeweging	13
Autonome respons.....	14
<i>Abnormaal gedrag.....</i>	<i>14</i>
Beschadigend gedrag – automutilatie.....	14
Stereotiep gedrag.....	15

OORZAKEN VAN GEDRAG

We zagen reeds hoe gedrag zich ontwikkelt, hoe het onderverdeeld kan worden in verschillende gedragssystemen, wat de functies daarvan zijn. Maar hoe wordt dit gedrag nu veroorzaakt. Wat zorgt er nu precies voor dat de hond doet wat hij doet, op het moment dat hij het doet?

Een zeer relevante vraag, niet alleen met het oog op een beter begrip van de hond maar ook met het oog op zijn opvoeding en training. Als we het antwoord op bovenstaande vraag immers niet te weten komen, dan wordt het heel wat giswerk!

In de gedragsleer maakt men gebruik van het Black Box-model om van de oorzaak van gedrag te omschrijven:



Hierbij kan je het inwendige van de hond zien als de Black Box of zwarte doos. Er komen allerlei prikkels binnen, via de zintuigen of inwendige prikkels zelf zoals bv. honger en die worden in de hersenen omgezet tot gedrag, waarop het lichaam handelingen stelt. Maar hoe het proces er precies uitziet dat ervoor zorgt dat op een bepaald moment een bepaalde prikkel wel of niet tot gedrag leidt, is onbekend.

PRIKKELS

De hele wereld om ons heen bestaat uit prikkels; loop maar eens even op de stoep: auto's die voorbijrijden, verkeerslichten die van kleur veranderen, mensen die langs ons heen lopen, geluiden uit gebouwen, dichtslaande en openzwaaiende deuren, geuren van winkels, geuren van mensen, kleuren, lichten, enzovoort, en toch weten we met welke van die prikkels we iets gaan doen als we plots iemand op straat herkennen en begroeten. Wanneer we naar de belevingswereld van de hond kijken moeten we hier al meteen een erg belangrijke kanttekening bij maken: diezelfde stoep die hierboven beschreven werd zal bij onze hond totaal anders binnenkomen. We zagen immers al dat de zintuigen van onze hond anders afgesteld zijn dan de onze, ook is zijn gezichtsveld anders dan het onze. De informatie die binnenkomt bij onze hond is dan ook anders dan dat wat binnenkomt bij ons, ook al staan we op dezelfde plek en komen dezelfde prikkels op ons af. De manier waarop een prikkel waargenomen wordt kan dus een effect hebben op het uiteindelijke gedrag dat eruit voortvloeit. Ook de intensiteit van een prikkel kan invloed hebben op het gedrag dat eruit voortvloeit: dit noemen we de prikkeldrempel. Ook dit is een belangrijk aspect om mee te nemen naar de training van probleemgedrag.

MOTIVATIEFACTOREN

We weten nu dat prikkels ervoor zorgen dat gedrag ontstaat, door hun verschijningsvorm én hun intensiteit. Maar niet alleen die prikkels veroorzaken gedrag, want ergens in de Black Box wordt een keuze gemaakt. De keuze tussen wel of niet handelen op een bepaalde prikkel. We hebben het hier over de motivatie (of 'drive') binnenin de hond. Hieronder verstaan we alle factoren die gedrag mogelijk kunnen mee veroorzaken, maar op zichzelf staand niet in staat zijn gedrag op te wekken: ze hebben nl. een prikkel nodig in de juiste vorm en intensiteit.

LICHAMELIJKE FACTOREN

Wanneer een hond in pijn, gewond of ziek is, hoeft het niet veel verklaring dat dit zijn gedrag mee zal bepalen. Zo kan een hond die geaaid wordt plots een agressieve reactie vertonen omdat die bepaalde plek aanraken pijn opwekt. Plotse gedragsveranderingen in deze zin moeten dan ook altijd eerst door een dierenarts onderzocht worden. Gedrag met een lichamelijke oorzaak willen 'wegtrainen' is immers zinloos. Vaak is het genezen van het medische probleem dan ook voldoende om het gedrag dat erdoor veroorzaakt werd, weg te nemen.

In sommige gevallen kan er echter ook een conditioneringsproces plaatsgevonden hebben, dan is er wel gedragstraining nodig.

Een hond in pijn ondergaat veel stress. Pijn heeft altijd invloed op het gedrag van een hond. Honden laten het niet altijd merken dat ze pijn hebben, daardoor kunnen ze langdurige stress ervaren en een gedragsprobleem ontwikkelen.

Als eigenaar is het daarom belangrijk om de hond goed te observeren en signalen van pijn op te merken. Deze kunnen zijn:

- Bijten of likken op een bepaalde plek, kan duiden op jeuk of pijn,
- Piepen, janken of grommen kan een teken zijn van pijn, zeker ook wanneer de hond dit doet bij iemand die hem wil aanraken/tegen hem aan wil duwen,
- Niet meer willen lopen,
- Lusteloosheid,
- Grote pupillen,
- Zich afzonderen,
- Geen eetlust,
- Niet meer geaaid willen worden
- Elke gedragsverandering die niet meteen een verklaarbare oorzaak heeft kan veroorzaakt worden door pijn.

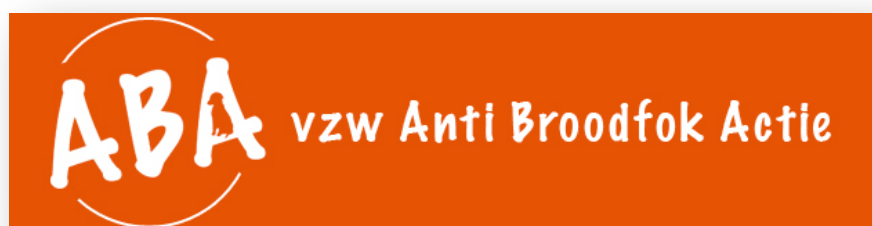
ERFELIJKE FACTOREN

Zoals we eerder reeds zagen is het gedrag, het fenotype een uitkomst van de opstelsom genotype en omgevingsfactoren. Door het menselijke fokbeleid bij honden en de daardoor ontstane hondenrassen werd er geselecteerd op bepaald gedrag. Deze gedragskenmerken zijn kenmerkend voor een bepaald ras. Wanneer er niet aan deze rasbehoeften wordt voldaan kan dit leiden tot probleemgedrag, maar met deze honden is in se niets verkeerd aan de hand. Wanneer het wel verkeerd gaat spreken we over genetische afwijkingen. Een voorbeeld hiervan is het Rode-Cockersyndroom waarbij plots in het ras een groot aantal Rode Cockers plotse onverklaarbare agressie gingen vertonen, vaak in combi met het bewaken van bepaalde personen of objecten.

Het is niet eenvoudig om vast te stellen dat gedrag veroorzaakt zou worden door erfelijke factoren. Soms is het wel zo dat in het nest meerdere pups hetzelfde probleemgedrag vertonen, of dat het zoals men dat zegt "in die bepaalde lijn zit" en bijvoorbeeld meerdere nakomelingen van een bepaalde dekru of fokteef het probleemgedrag hebben. De meeste eigenaren beschikken echter niet over deze informatie waardoor het giswerk wordt.

ONVOLDOENDE SOCIALISATIE

Zoals we reeds zagen is socialisatie bij pups uitermate belangrijk. Een gebrek aan socialisatie kan dan ook een belangrijke motivatiefactor zijn. Er zijn verscheidene onderzoeken gedaan waarbij pups geïsoleerd van mensen opgroeiden en waarbij dan getest werd hoe snel en of ze zich nog konden aanpassen aan menselijk contact, afhankelijk van in welke week ze voor het eerst mensen te zien kregen.



Pups die geen mensen gezien hadden voor hun 14 weken waren extreem angstig en onhandelbaar. Het behoeft dan ook geen verdere verklaring waarom het zo uitermate belangrijk is dat - als we een hond willen die uitgroeit tot stabiele, sociale huis- en familiehond - hij zo vroeg mogelijk op een goede manier moet gesocialiseerd worden met mensen in een huiselijke omgeving. Pups die bij een fokker in huis opgroeien krijgen dit dan ook letterlijk met de paplepel mee. Pups die echter bij broedfokkers opgroeien, in grote winkel-kennels, of erger zelfs in donkere schuren, ontwikkelen daardoor van jongs af aan al een grotere kans op later probleemgedrag. Bij honden waarbij dit het geval is, spreekt men van het 'kennelsyndroom'.

TRAUMATISCHE ERVARINGEN

Een trauma ontstaat na een ervaring die als extreem pijnlijk of extreem angstaanjagend wordt gezien door de hond. Het is een psychische stoornis die ervoor zorgt dat de hond de volgende keren dat hij met gelijkaardige prikkels geconfronteerd wordt uitermate angstig gedrag zal vertonen.

Een trauma kan ontstaan na een pijnlijke ervaring bv. bij de dierenarts, waarna de hond de dierenartspraktijk niet meer binnen wil of denk bv. aan het nagels knippen en per ongeluk te diep knippen, waarbij je de volgende keer niet meer in de buurt van je hond kan komen met de nagelknipper.

Een trauma kan ook ontstaan door langdurig onderhevig zijn aan pijn, stress of angst, waarbij het stressemertje figuurlijk vol geraakt en plots overloopt. Bijvoorbeeld een eigenaar die voortdurend zware correcties geeft aan de hond waarop de hond op een gegeven dag de eigenaar bijt.

CONDITIONERING

Conditionering ofwel leren ligt aan de basis van vele gedragingen. We gaan hier in volgende hoofdstukken over leerprincipes dieper op in. We geven al graag mee dat het trainen van honden in hoofdzaak gebaseerd is op deze motivatiefactor: de hond leert verbanden leggen tussen samenhangende gebeurtenissen = associatieleren.

VERSTOORDE RELATIES

Honden zijn sociale dieren, zowel met soortgenoten als met mensen gaan ze sociale relaties aan. In de klassieke onderzoeken en wetenschappelijke artikels is heel veel geschreven over dominantieverhoudingen, dominantie-gerelateerde agressie, probleemgedrag vanuit submissie, enz. Je zal in deze cursus echter heel weinig het woord dominantie terug zien komen. Gezien de verouderde dominantietheorie, die voortkwam uit de studies van wolvenroedels in gevangenschap, heeft het woord dominantie een hele eigen lading met zich meegekregen. En laat ons over één ding duidelijk zijn: de wetenschap is het er nog steeds niet over eens hoe we het nu precies moeten omschrijven, hoe het nu werkelijk zit.

Wanneer we kijken naar problemen die onder de noemer "verstoorde dominantieverhoudingen" vallen dan spreken we bv. over een hond die gromt naar zijn geleider op het moment dat deze hem uit de zetel wil jagen. Wetenschappers verklaren dit als een probleem in rangorde: de hond waant zich hoger in rang dan de eigenaar. Echter heeft deze verklaring een heel beladen invulling gekregen, met als resultaat dat de mens op een min of meer dictatoriale manier de roedelleider moest spelen. Je zou het ook op een andere manier kunnen bekijken: vanuit eigenbelang. De hond vindt iets voor zichzelf prettig en aangenaam en zal er veel voor over hebben om dat te behouden. De ene hond is daar iets volhardender in dan de andere hond; een beetje zoals het ene kind meer zijn eigen zin zal doordrijven dan het andere.

Vervang in het voorgaande voorbeeld de hond door een kind, en de zetel door het afgeven van de afstandsbediening van de televisie en dan wordt het al wat duidelijker wat we bedoelen. Wanneer je kind de afstandsbediening niet wil afgeven is dat in se omdat je, op dat moment, een verstoorde dominantieverhouding hebt. Een kind hoort te luisteren naar zijn ouders, die hem zeggen wat te doen voor zijn eigen veiligheid en bestwil. Als een kind niet luistert waant het zich hoger in rang dan zijn ouder. En ja, als dit gedrag zich doorzet op verschillende fronten dan kan dit leiden tot heel wat probleemgedrag en ontwrichting van het gezin. Net zoals met kinderen goede en duidelijke afspraken dienen gemaakt te worden, is dat ook zo met honden.

Verstoorde dominantieverhoudingen kunnen ook ontstaan vanuit onduidelijke of onfaire omgang met de hond, bv. hardhandig corrigeren, corrigeren op voor de hond onbegrijpelijke momenten, waardoor de hond een agressie-reactie vanuit verzet vertoont.

Omgekeerd kunnen verstoorde verhoudingen ook zorgen voor extreem submissief gedrag bij de honden, waarbij de hond zich zal onderwerpen vanuit angst voor de gevolgen. Een voorbeeld hiervan is beginnen plassen in een zeer lage houding van zodra de hond de eigenaar ziet.

Naast verstoorde relaties met mensen kunnen honden onderling ook verstoorde relaties hebben. Zo komt het wel vaker voor dat honden uit hetzelfde gezin conflicten hebben onderling. Ook hier is er vaak wel een relatie met de eigenaar. Soms worden bepaalde honden 'voorgetrokken' t.o.v. andere honden en ontstaat er hierdoor conflict tussen de honden onderling. Ook hier moet er in therapie gekeken worden naar hoe alles duidelijker gesteld kan worden en er meer structuur en rust kan teweeg gebracht worden.

Een erg groot probleem dat veroorzaakt wordt door verstoorde relaties is verlatingsangst. Hierbij heeft de hond zich zodanig gehecht aan zijn eigenaar dat hij stress en angst ondervindt wanneer deze er niet is.

CONFLICTGEDRAG EN ABNORMAAL GEDRAG

We zagen reeds hoe gedragssystemen opgebouwd zijn uit gedragselementen. Van nature volgen gedragssystemen mekaar op. Maar het ene gedragssysteem kan ook het andere onderdrukken. Dit hangt af van welk gedragssysteem voorrang zal krijgen. Zo zal overleven steeds voorrang krijgen op bv. rusten of eten.

Wanneer een hond wil gaan rusten en er komt een onbekende hond op hem af, zal het gedragssysteem voor slapen onderbroken worden. Maar soms is de grens niet zo duidelijk en weet het dier niet zo goed voor welk gedragssysteem het moet "kiezen". De gedragssystemen lijken op dat moment min of meer gelijkwaardig, maar ze zijn niet tegelijk uit te voeren, op zulk een moment ontstaat er een conflict inwendig in de hond.

Er bestaan twee soorten conflicten:

- 1) Conflicten die de hond zelf kan oplossen, die niet blijvend zijn. Ze zijn een uiting van acute stress. Dit noemen we conflictgedrag.
- 2) Conflicten die langdurig aanhouden, de hond kan het niet oplossen. Ze zijn een uiting van chronische stress. Dit noemen we abnormaal gedrag.

Acute stress = de toestand van een individu die ontstaat bij een plotse daling van de voorspelbaarheid en/of beïnvloedbaarheid van omgevingsveranderingen.

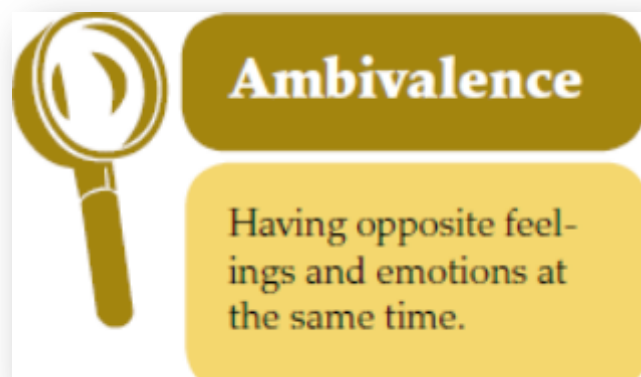
Chronische stress = de toestand van een individu die ontstaat wanneer omgevingsveranderingen voor lange periode weinig voorspelbaar en/of beïnvloedbaar zijn door de hond.

AMBIVALENT GEDRAG

Het conflict tussen twee gedragssystemen zorgt ervoor dat de hond eerst gedrag stelt dat bij het ene systeem past en dan weer gedrag dat bij het andere systeem past. De houdingen volgen mekaar op. Bv. een hond is bang wanneer er een onbekende zijn tuin inwandelt. Hij wil aan de andere kant ook zijn territorium verdedigen en de persoon weggagen. Op het moment dat de persoon hem benadert neemt hij een lage houding aan overeenkomend met angst. Op het moment dat de persoon weggaat van de hond neemt hij een hoge houding aan en begint de persoon aan te blaffen en weg te jagen. Als de persoon zich weer omdraait en naar de hond toe wandelt zal hij weer een lage houding aannemen.

Simultaan ambivalent gedrag:

Hierbij wordt gedrag eigen aan beide gedragssystemen gecombineerd in de uiteindelijke houding van de hond. Zo kunnen in de hond zowel gedragselementen gekoppeld aan angst als aan agressie/dreigen gezien worden op hetzelfde moment.



OMGERICHT GEDRAG - REDIRECTIE

Wanneer de hond zijn gedrag niet kan richten naar het object/individu waarop hij het wou richten. Dit kan zijn omdat het object onbereikbaar is of omdat het object ervoor zorgt dat de hond het gedrag niet kan richten. Een belangrijk voorbeeld hierbij is wanneer de hond wil uitvallen naar een andere hond wanneer hij aan de riem is en een ruk krijgt van de eigenaar en daarop zich omdraait en de eigenaar in het been bijt. De hond wou zijn agressie richten op de andere hond, maar werd verhinderd dit te doen door een ruk aan de riem waarop hij de agressie omricht naar wat wel bereikbaar is.

Of je maakt bijvoorbeeld ruzie met iemand en in plaats van die persoon te slaan, sla je met je vuist op tafel. Je goed fatsoen weerhoudt je om de persoon aan te vallen, maar de agressie die je voelt wil je wel uiten. Door dit intern conflict sla je met je vuist op tafel.

OVERSPRONGGEDRAG

De hond kan niet beslissen welk gedragssysteem hij moet volgen, hij gaat dan iets doen uit een ander gedragssysteem. Veelal komt dit dan uit zelfverzorgingsgedrag: gapen, krabben, zichzelf likken, uitschudden, snuffelen, ...



INTENTIEBEWEGING

Het begin van een bepaald gedrag wordt uitgevoerd, de intentie tot het gedrag wordt ingezet, maar het gedrag wordt niet afgemaakt. Bijvoorbeeld bij het einde van een gesprek al rechtstaan en je autosleutels nemen, maar nog niet weggaan. Dit geeft de tegenpartij de boodschap dat je eigenlijk weg wil/moet, maar je maakt de beweging nog niet af.

Bij honden is het bekendste voorbeeld het optillen van een voorpoot maar verder nog blijven stilstaan. Ook kaakklapperen is een intentiebeweging: het begin van bijten, maar nog niet bijten. Een hond kan dit vertonen bij angstagressie.

AUTONOME RESPONS

Hier gaat het om fysiologische reacties in het lichaam zoals bv borstelen, trillen, beven, hijgen. Deze zien we vooral wanneer de hond in conflict zit tussen angst en agressie, wanneer hij eigenlijk wil vluchten maar dit belemmerd wordt. De autonome responsen nemen toe wanneer de activiteit van het autonome zenuwstelsel ook toeneemt. Zoals we zagen bij angst verhoogt de bloeddruk, het hartritme, de ademhaling, Dit alles wordt gereguleerd door het autonome zenuwstelsel.

ABNORMAAL GEDRAG

De twee belangrijkste vormen van abnormaal gedrag zijn beschadigend gedrag en stereotiep gedrag.

BESCHADIGEND GEDRAG - AUTOMUTILATIE

Dit is gedrag waarbij de hond zichzelf beschadigt. We denken hierbij bijvoorbeeld aan pootlikken, flankzuigen. Vaak komen deze gedragingen voort uit erbarmelijke leefomstandigheden, verlatingsangst of na traumatische ervaringen.



STEREOTIEP GEDRAG

Hieronder verstaan we continu repetitief gedrag zoals de hele tijd over en weer lopen in een kennel. Sommige honden slijten zelfs een heel patroon uit in hun betonnen kennelvloer.

Het behoeft geen uitleg dat dieren die deze vormen van abnormaal gedrag vertonen geholpen dienen te worden. Wanneer de oorzaak erbarmelijke leefomstandigheden zijn, moeten ze daar meteen uitgehaald

worden. Bij andere oorzaken kan het noodzakelijk zijn om complementaire en/of reguliere medicatie op te starten.

